

Mari familii boierești în Moldova

de Cioaric Cornel Vivi

Referitor la feudalitatea românească, ca perioadă distinctă în evoluția societății, până astăzi se păstrează numeroase controverse legate în primul rând de originea, modul de constituire, beneficiile și obligațiile ei. Pentru Dimitrie Cantemir proveniența acestora rămâne "nesigură și obscură datorită lipsei informației istorice", dar "este mult mai veche decât reînțemeierea Moldovei"¹.

Diferite ipoteze legate de originea boierimii au fost emise de istoricii români începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea și până acum. Demne de amintit sunt cele ale lui A.D. Xenopol, care susțin că a existat o nobilime ereditară mai veche decât dregătoria, a cărei origine datează din perioada înrăuririi slavone². Dar el nu distinge clar între clasa proprietarilor și cea a slujbașilor, considerând că noi românii nu am cunoscut o feudalitate, ci odată cu apariția dinastiilor în Țările Române s-a întărit clasa de proprietari, prin acapararea de moșii, datorită ocupării slujbelor curții³.

Radu Rosetti pune începutul clasei nobiliare înainte de întemeierea Țărilor Române, dar face deosebirea între acea nobilime străveche și boierimea ridicată mai târziu din mijlocul ei.

După părerea sa nobilimea anterioară domniei o formau cnezii și urmașii lor, ce erau șefi ai comunității. Din judecatori sătești, aleși de obște, cnezii se transformaseră într-o clasă boierească care își transmitea prin moștenire puterile cârmuitoare, cu timpul, secolele XV-XVII, ei pun stăpânire și pe moșiile celor ce-i aleseseră. Toți proprietarii de pământ, boieri ori răzeși, sunt urmașii acestor cnezi uzurpatori.

Întemeierea domniei și crearea diferitelor dregătorii au avut drept urmare ridicarea din mijlocul nobilimii cneziale a clasei boierești. Cu timpul, după părerea sa, denumirea de boier, care la început se aplica numai dregătorilor, începe să se dea oricărui om bogat. Urmașii cnezilor care nu au avut funcții, răzeșii, au fost asimilați cu oamenii de rând⁴.

O parte din aceste atribuții le găsim la cnezii din Ardeal, Galiția, sudul Dunării, dar, pentru Țările Române, I. Bogdan considera că ei erau judecii satelor domnești. În Moldova, de multe ori, cneazul apare împreună cu boierul, sau, în actele care menționează proprietăți, există formule de genul: "un sat unde este (a fost) cneaz...". Aceeași formulă o găsim și în documentul prin care Alexandru cel Bun dă lui Toader Pitic mai multe sate: "..., unul unde au fost cneji Lie și Țigănești, iar al treilea sat, pe Bârlad, unde este altă casă a lui, unde sunt cneji Tamaș și Ivan"⁵.

Treptat s-a accentuat în istoriografia noastră și teoria originii plurietnice a boierimii.

1. Dimitrie Cantemir, Descrierea Moldovei, tradusă de Gheorghe Adamescu, Ed. Cartea Românească, București, 1937, p. 77.

2. A. D. Xenopol, Istoria Românilor, ed. II, p. 200-211.

3. Ibidem, p. 171-172.

4. Radu Rosetti, Pământul, sătenii și stăpânii în Moldova, tom. I, București, 1907, p. 38, 40, 49, 232-235, 299.

5. D.R.H., A, vol. I, întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu și L. Șimanschi, Ed. Academiei, București, 1975, p. 54.

Ipoteza pleacă, în primul rând, de la constatarea lui D. Cantemir, conform căreia nobilimea este compusă din "elemente poloneze, sârbești, bulgărești, grecești, tătarăști, cercheze și abhaze"⁶. și, stolnicul Cantacuzino care spunea că: "unii sunt din sârbi, alții din greci,..., alții din frânci, alții dintr-alte limbi..."⁷. O parte din ei au dat numele lor satelor întemeiate de ei, sau, ceea ce este probabil, au luat numele satelor ca semn al boieriei lor⁸.

Domnului cărturar i se mai poate atribui și lansarea ideii privind originea slavă a boierimei pornind de la numele lor "corupt pare-se din boliare, cu care cuvânt a fost obicei vechi la popoarele slave de a se numi toți mai marii lor, uzul le-a dat numele de barone, cu un cuvânt latin"⁹.

Mai târziu P.P. Panaitescu dezvoltă foarte mult ipoteza aducând numeroase elemente în favoarea ei. Argumentează originea străină, slavonă, pornind de la "procesul de cucerire a provinciei, de supunere a populației și acaparare a proprietății"¹⁰. Conform părerii sale, existența acestei clase o găsim în teritoriile românești de la nordul Dunării, în schimb la sudul Dunării nu a existat. În Ardeal nobilii români sînt pomeniți în documentele din sec. al XIII-lea, luând parte la dietele generale ale nobilimii până la 1291. Acestea ridicau biserici pe proprietățile lor, cu inscripții în limba slavonă și tablouri votive în care apăreau îmbrăcați în haine asemănătoare cu cele ale boierilor din Muntenia. În inscripții ei se numesc jupani sau chiar boieri. Nobilimea românească din Transilvania este o clasă anterioară venirii ungarilor, se trage dintr-o așezare fără rănduială scrisă. De altfel existența ei nu se poate concepe ca o creație a coroanei maghiare. Fiind unitară în tot spațiul românesc, ea a trebuit să se constituie înaintea despărțirii politice între românii din nordul Dunării și chiar înaintea stabilirii ungarilor în Ardeal¹¹. Putem spune că odată cu întemeierea statelor feudale românești, nu s-a creat boierimea, pentru că majoritatea actelor care s-au dat de către primii domni sunt întăriri de moșii.

Teoria originii slave a boierimii este completată de Panaitescu cu numeroase argumente de ordin lingvistic: termenii care arată stăpânirea sunt slavi -boieri, gospodari; numele proprietății boierești - ocină, dedină - tot slave; - onomastica și toponimia (Radu, Mircea, Dan, Dragoș, Vlad, Drag, Bratei, Ialomița, Prahova, Bistrița)¹²; liturghia și limba de cancelarie slavonă adoptate înainte de constituirea statelor feudale românești¹³.

În contradicție cu ei se află Constantin Giurescu care în studiul său despre boieri, susține că ei se trag din megieși, oameni liberi proprietari de pământ, într-o fază inițială¹⁴. Ulterior o parte din ei au rămas la acest statut, sau chiar au decăzut, în timp ce altă

6. Dimitrie Cantemir, op. cit., p. 114.

7. Constantin Cantacuzino stolnicul, ed. critică de Damaschin Mioc, București, 1991, p. 99.

8. D. Cantemir, op. cit., p.114.

9. Ibidem, p. 77.

10. P. P. Panaitescu, Interpretări românești, Ed. Enciclopedică, București, 1994, p. 32.

11. Ibidem, p. 36-37.

12. Ibidem, p. 45-46.

13. Ibidem, p. 48-49.

14. Constantin Giurescu, Studii de istorie, Ed. Eminescu, București, 1993, p. 395, 397.

parte, beneficiind și de slujbe domnești, și-au mărit proprietățile primind pentru ele și confirmări. El leagă boierimea de proprietate considerând că toți micii proprietari liberi trebuie să fi făcut parte din clasa nobiliară. Hotărnicia și întăririle date de domn ridică pe cei care le obțin în rândul boierilor în timp ce megieșii care continuă să stăpânească pământul în devălmășie, rămân la vechiul statut¹⁵.

Treptat pe lângă o boierime legată de proprietatea funciară, apare și una legată de curte. O parte a ei este creația domniei prin ridicările făcute în rândul oamenilor liberi pentru diferite merite.

Astfel clasa feudală românească s-a înnoit în permanență, o parte din marile familii decad, în timp ce altele se ridică.

În sprijinul lui C. Giurescu putem considera și opinia lui Șt. S. Gorovei care vede în boierime acea stare socială definibilă prin stăpânirea unei întinderi de pământ în virtutea și în baza unui document de întărire emis de domnie. Întinderea de pământ, oricât de mică, asigură din punct de vedere juridic statutul de om liber, care permitea accesul în funcțiile de stat¹⁶.

În ceea ce privește clasa feudală nu putem fi de acord cu teoria ce susține proveniența ei slavă, pentru că cea mai mare parte a specialiștilor sînt de acord cu D. Cantemir, care susține originea pluriethnică. Pe această linie se înscrie și studiul Mariei Magdalena Szekely care demonstrează originea maghiară a unei părți din boierimea moldoveană¹⁷. Deși mai veche decât organizațiile statale românești, amintirea ducelui Olaha, în tabără tătărilor; pomenirea la 1334-1335 a lui Alexe Moldavicz, fiul moldoveanului¹⁸, instituirea titlurilor și a rangurilor boierești este pusă pe seama lui Alexandru cel Bun atât de Dimitrie Cantemir¹⁹, cât și de Grigore Ureche²⁰.

Denumirea funcțiilor, ierarhia și atribuțiile caracteristice fiecărei trepte sunt aceleași la ambii autori, numai că voievodul cărturat împarte pe aceștia în două mari categorii: boieri de sfat, s-au consilieri și boieri de divan, ajutători, care la rândul lor cuprindeau alte trei trepte. Organizarea este făcută de Alexandru cel Bun după model bizantin odată ce a primit numele de "despot" și coroana regală de la Ioan Paleologul²¹.

Catalogul lui Petru Șchiopu și alte izvoare mențin pentru Moldova diviziunea în "nemeși" sau boieri și "curteni" ziși altă dată viteji. Este o împărțire în două trepte, ca și în Țara Românească unde diviziunea se face între boieri și "roșii"²².

Toți boierii de primă clasă poartă titlul de "mari" și, pe lângă drepturile rangurilor lor, se bucură și de privilegiu, că în toată Moldova, oriunde s-ar întîmpla să poposească, au căderea să asculte plîngerile locuitorilor și să se hotărască asupra lor, drept pe

15. *Ibidem*, p. 408-413.

16. Ștefan S. Gorovei, *Clanuri, familii, autorități, puteri (Moldova secolele XV-XVII)*, în *Arhiva genealogică*, nr. 1-2, Ed. Academiei, Iași, 1994, p. 87.

17. Maria Magdalena Szekely, *Familii de boieri din Moldova de origine transilvăneană (secolele XIV-XVI)*, în *Arhiva genealogică*, nr. 1-2, Ed. Academiei, Iași, 1994, p. 95.

18. Gheorghe I. Brătianu, *Sfatul domnesc și adunarea stărilor în Principatele române*, Ed. Enciclopedică, București, 1995, p. 111.

19. D. Cantemir, *op. cit.*, p. 77.

20. Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*, ediție îngrijită de P. P. Panaitescu, Ed. de Stat pentru literatură și artă, București, 1956, p. 70.

21. D. Cantemir, *op. cit.*, p. 78.

22. Gh. Brătianu, *op. cit.*, p. 30.

care boierii de a II-a și a III-a clasă nu-l au²³.

Hotărârile judecătorești date de ei rămăneau valabile numai dacă cei judecați îl acceptau, dacă nu ei puteau face apel la domn. Acesta nu mai relua încă o dată procesul, ci căuta să vadă dacă hotărârea s-a dat drept și după legile țării, în cazul nerespectării acestora boierului i se dădeau pedepse grele, fiind socotit mituit²⁴.

Începând din secolul al XVI-lea se observă o creștere a puterii boierimii în raport cu domnia. Ei se implică tot mai mult în alegerea și detronarea unor domni, așa cum se reflectă în cronică. "După moartea lui Ștefan vodă cel Tânăr strânsu-s-au boierii și țara de s-au sfătuit pe cine vor alege să puie domnu..."²⁵, "Petrecându aceste nevoi rele boiarii și lăcuiorii țării dinspre domnu său, Ștefan vodă, n-au mai putut suferi fărădelegile și răutățile lui, ce întâi s-au sfătuit cu taină ce vor face ca să se poată curăța de dânsul..."²⁶.

Cu toată creșterea influenței boierești asupra domniei, cea din urmă instituție a avut permanent puterea de a lua măsuri: "Iar când vreo unu greșește cu ceva nu-l pedepsește cu vorbe: ci cu bățul pentru faptele mai mici, iar pentru trădare, care acolo nu este rară, însuși domnul îl pedepsește îndată cu capul, el însuși judecă"²⁷. Pentru judecarea unui boier domnul nu avea nevoie de accepțiunea celorlalți boieri din sfat. Dar nu de puține ori numeroase familii nobile au căzut pradă furiei unor domni, așa cum s-a întâmplat în timpul lui Ioan vodă, care "... de la început răcnea ca un leu să lingă sângele boierilor nevinovați, căci avea nărav de ucigaș..., Și unora de le-a tăiat capetele și le-a luat averile, ..., altora le-a jupuit pielea ca la berbeci, pe alții i-au sfârtecat în patru și pe unii i-a îngropat de vii ca morții"²⁸.

Toți boierii, inclusiv cei fără dregătorii, aveau obligația de a se închina domnului la urcarea pe tron²⁹.

Atâta timp cât tronul devenea vacant, din diferite motive, sfatul domnesc era obligat să aibă grijă de treburile țării și de tron. Același lucru se întâmpla și când un domn părăsea scaunul din dorința sa, așa cum a făcut Petru Șchiopu care "își tocmi lucrul înainte și la scaun lasă boierii să păzească scaunul, până le va veni alt domnu de la împărăție"³⁰.

Numirea în dregătorie a boierilor se făcea după un ceremonial bine stabilit și la o dată fixă, exceptând unele cazuri speciale. "În ultima zi a lui decembrie, în ajunul Sf. Vasile, după slujba vecerniei, toți boierii, după chemarea marelui postelnic, își lasă în spătarie însemnele funcției lor. A doua zi, la 1 ianuarie, cu trei sau patru ceasuri înainte de zori, toți boierii, atât cei cu slujbă cât și cei fără slujbă se adună în curte și însoțesc pe domn la slujba de dimineață, însă fără însemn, ca și cum ar fi toți fără slujbă. După terminarea serviciului divin, domnul intră în spătarie și se așează pe tron, pe când toți boierii stau afară. Apoi, domnul, printr-un camerier intim cheamă pe marele postelnic, ...,

23. D. Cantemir, op. cit., p. 82.

24. Ibidem, p. 103-105.

25. Grigore Ureche, op. cit., p. 137.

26. Ibidem, p. 157.

27. Cronicile slavo-române din sec. XV-XVI, ediție revăzută și completată de P.P. Panaitescu, Ed. Academiei, 1959, p. 187.

28. Ibidem, p. 149.

29. Ibidem, p. 102.

30. Grigore Ureche, op. cit., p. 205.

îi dă bastonul de argint, pe care el după ce sărută mâna și poala hainei domnului,..., e îmbrăcat cu caftan,... După aceasta marele postelnic cheamă, după porunca domnului, pe acel căruia vrea să-i dea cinstea de mare logofăt. Boierii de clasa a doua sunt chemați de postelnicul al doilea și îmbrăcați cu caftan, cei de a treia clasă sunt introduși de postelnicul al treilea, dar nu primesc caftan. După aceasta, toți împreună urmează pe domn la liturghie... După ce se termină slujba, domnul pofteste la prânz pe cine vrea, iar către seară trimite în dar boierilor de sfat și celor de primă clasă câte două pahare de argint, celor de a doua clasă câte unul singur, pe care toți trebuie să le bea pline cu vin în fața domnului³¹.

Pentru a evita înrudirea unui număr mare de familii nobile între ele, cât și încălcarea legilor civile și bisericești, căsătoria tinerelor vlăstare boierești nu se putea decât cu aprobarea domnului. În caz de deces domnul și curtea urmau năvălia boierului mort, care dacă a avut o funcție superioară este însoțit până la mormânt și de însemnele acestea de unde se aduc și se pun în spătarie, iar scaunul lui rămâne gol cel puțin trei zile³².

Reformele lui Constantin Mavrocordat, din 1739 -1740, au statornicit cadrul în care se încheagă structura socială a vechiului regim din principate. Ele pun definitiv accentul pe demnități și funcții, ca criteriu de deosebire a tagmei boierești. Descendenții marilor boieri se vor numi neamuri, urmașii celorlalți vor fi mazilii. Cei dintâi au avut scutire deplină de dări, ții din clasa a doua au fost scutiți doar de vinărit și dijmărit³³.

În continuare urmăm legăturile de rudenie realizate între câteva mari familii boierești începând cu secolul al XV-lea. Am plecat de la Oană vornic de Suceava ai cărui descendenți s-au înrudit cu numeroase clanuri boierești. Alexandru cel Bun, într-un document dat la 1420 spune despre Oană că: "a slujit mai înaintea sfântrăposaiilor noștri înaintași" la fel ca și tatăl său³⁴. Personajul apare în documente sub diferite apelative: Ion vornic, Oană vornic de Suceava, Ioaniș Viteazul, încă de la 1392 când primește de la Roman v.v. satele Ciorsaceuți, Vladimirăuți și Bucurăuți, pe Siret³⁵. Titulatura de vornic apare de la 28 iunie 1401 și se permanentizează până la moartea sa.

Alături de Oană vornic de Suceava în documente mai apare un alt Oană, numit și Ivan de Suceava, dar între ei nu există nici o legătură. În afară de mențiunea de la Alexandru cel Bun despre strămoșii lui nu se mai păstrează nici o informație. Reședința acestei familii se afla la Tulova, pe Valea Somuzului, care reprezenta una din zonele de maximă concentrare demografică în Moldova secolului al XIV-XV-lea. Cercetările arheologice efectuate la Tulova au scos în evidență existența unei curți boierești destul de mare. Materialele adunate în urma săpăturilor permit datarea începutului acestei curți la finele secolului al XII-lea³⁶.

Alături de satele de pe Siret, vornicul mai avea în posesie seliștea lui Dianiș, un sat la obârșia Solonețului unde a fost Tatomir și Pârtea, pe care le dă danie mănăstirii

31. D. Cantemir, op. cit., p. 120-121.

32. Ibidem, p. 134-138.

33. Gh. Brătianu, op. cit., p. 55.

34. D.R.H., A, vol. I, p. 67-68.

35. Ibidem, p. 3.

36. Mircea D. Matei, Emil I. Emandi, Habitatul medieval rural din valea Moldovei și bazinul Somuzului, sec. XI-XVII, Ed. Academiei, București, 1982, p. 66.

Humor, ctitoria sa³⁷, un sat unde a fost Maxim și Voinea, pe care îl dăruiește mănăstirii Bistrița³⁸ și satele: Cornești, Miclăușești, Loznova, Săcăreni, Vorniceni, Dumnești, Țigănești, Lovrești, Sadova, Nomicești, care sunt la Bucovăț³⁹. Despre vornic mai știm că a murit în anul 1428; informațiile sunt mai generoase cu urmașii săi direcți: Costea, Lazăr, Stanciu, cărora la 3 ianuarie 1429 domnul le întărește "vislujenia" tatălui lor "Tutova, Stroiinți și Zaharinți la obârșia Somuzului, Litanăuți și la obârșia Solonețului unde a fost Tatomir și Pârtea; Gândinți la Cobăla, săliștea lui Dobrin la Humor, pe Orbic - Săliștea, unde este curtea lor, Zagorin mai sus de Gociman și unde a fost Bașa și Constiinți la obârșia Orbicului, Moșiiniți pe Lucaș, unde a fost vie, Plopești la Slatina, Dimitrești mai jos de laz, Cărbunești la Văratice, două săliști și moară pe Bistrița la Dumbrava Înaltă satele: unde este Vataman Minco și lubăneasa la laz și unde este Stan zece locuri peste Prut, ..., să întemeieze zece sate; satu Spărietului la obârșia Dobromirei și pe Prut zece locuri pentru zece sate"⁴⁰.

Multe din aceste sate au ajuns în proprietatea mănăstirii Humor datorate atât de Oană vornic cât și de urmașii săi. Între 4 ianuarie 1432 și 15 iunie 1436 Stanciu apare în sfatul domnesc însoțit doar de titulatura de pan. El a ocupat multă vreme, începând cu 1 iulie 1436 și până la 1 septembrie 1444, și funcția de postelnic. În timpul domniei lui Ștefan cel Mare de la 1466 până la 1470 apare ca pârșălab de Cetatea Albă. După 10 august 1470 și până la 24 mai 1479 apare în documente fără funcție. Marele domn Ștefan îl numea pe acesta "sfetnicul nostru cel mai de frunte" atunci când, în 1468, Stanciu împreună cu Toader al lui Prodan diacul este trimis în solie în Polonia pentru a duce salvconductul și a negocia cu Mihul și ceilalți boieri pribegi întoarcerea în țară⁴¹.

Letopisețul anonim al Moldovei îl desemnează pe acest boier cu apelativul "Stanciu cel Mare" și ne spune că a murit la 11 august 1479, într-o miercură, la (3) trei zile după ce a murit "roaba lui Dumnezeu Cneajna, fiica lui Alexandru v.v."⁴². Partea sa din moștenirea vornicului Oană nu este cunoscută deoarece el și frații săi au primit o întărire colectivă asupra acesteia. Mai mult la 18 februarie 1445, cei trei dau danie mănăstirii Humor satele Vorniceni, Antilești, și Pârtești. La moștenirea primită el mai adaugă și satul Plișineți, cumpărat de la boierul Ivașco, și săliștele Bârsomeni și Dumitrești primite de la domn⁴³.

Urmașii săi îi cunoaștem din actul dat la 12 martie 1527: Oană, Isac, Nastasia, Marica, Tudosa, Magdalena. Alături de ei mai multe documente pomenesc și de Mârza care apare în sfat alături de tatăl său⁴⁴. Fratele-său, pan Lazăr, apare în sfatul domnesc între 4 ianuarie 1432 și 5 iunie 1456, el nu a ocupat nici o funcție importantă. A avut doi copii Ana și Sima păhărnice⁴⁵. Ana a fost căsătorită cu Șandru Comisul, cunoscut

37. D.R.H., A, vol. I, p. 58.

38. *Ibidem*, p. 60.

39. *Ibidem*, p. 67-68.

40. *Catalogul de documente din Arhivele Statului Iași. Moldova*, vol. I, întocmit de Virginia Isac, București, 1989, p. 34.

41. D.R.H., A, vol. II, întocmit de Georgeta Ignat și Dumitru Agachi, Ed. Academiei, București, 1976, p. 221-222.

42. *Croniclele slavo-române ...*, p. 19.

43. D.R.H., A, vol. I, p. 247.

44. *Ibidem*, vol. II, p. 224-228.

45. M. Costăchescu, *Neamul lui Oană dvornic de Suceava și satele lui*, în *Cercetări istorice*, tom V, nr. 1, Iași, 1929, p. 49.

boier al lui Ștefan cel Mare, care apare în sfatul domnesc între 1479 - martie 1492, ocupând slujba de comis, apoi ca pârcălab de Cetatea Nouă din 10 octombrie 1491 - 1513, iar din 1514 și până în 1520 este pârcălab de Hotin. Ascendenții Neagotă și Murgu au trăit în timpul lui Iliș Vodă, iar urmașii: Ciolpan, numit și Ciolpan Bătrânul ce a avut ca fii pe Gheorghiță diac și pe Drăgan Ciolpan, sunt prezenți în documente până târziu⁴⁶.

Cel mai bine atestați documentar sunt urmașii lui Costea: Nastea, Toma și Ilca⁴⁷. Nastea a fost măritată cu Hrăman pârcălab, fiul unui frate al lui Oțel pârcălab, care apare și sub apelativul de Olovencu⁴⁸, Mihail Oțel este atestat documentar încă de la 1436, întâi ca pisar⁴⁹, apoi ca grămătic⁵⁰, ulterior este întâlnit în sfatul domnesc al lui Bogdan v.v.⁵¹ și al lui Ștefan cel Mare⁵².

Ilie v.v. și Ștefan v.v. dăruiesc la 1438 mai multe sate "Pisarului nostru": pe Berheci, unde este Loluș, și mai jos unde este Stan, giudele, și la gura Dunovățului, și Dobrana, unde este Zlătariul și mai din sus unde este Coste călugărul. Asămine și la Prut mai din jos de gura pâraului Oance unde este Stanislav, și la Corod unde a fost Dragoșă și la Movila Corodului, Seliștea Sârbilor și de la Movila Mare până la gura Corodului cât va fi de ajuns unui sat⁵³. Dintr-un document de la 1500 îi cunoaștem pe urmașii acestuia: Iacob, Crestina și Anușca, care vând o seliștea pe Lopatna de Jos, lui Duma Popșescu și Manea⁵⁴.

Herman apare sub mai multe apelative: Hărman, Hrăman, Gherman ocupând slujba de pârcălab de Cetatea Albă din 22 aprilie 1475 până la 5 august 1484, când turcii ocupă acest oraș⁵⁵. Încă de când era pârcălab de Cetatea Albă cumpără satul Siminceni, un tătar și un ȋigan⁵⁶. El primește danie de la unchiul său Oțel și de la verișoara sa Cârșina satul Moticești, de la obârșia Corodului și seliștea Deocheați pe care le vinde lui Șteful Cernătescu cu 75 zolți⁵⁷. De asemenea și satul Maneuți cu mori pe Suceava este schimbat, de copii săi Șteful și Marina, cu satul Sirăuți al mănăstirii Putna la 7 martie 1487. Mai târziu, la 14 octombrie 1489, Toader, fratele lui Herman, schimbă satul acestuia Toporăuți pentru satele Pogănești și Călinești cu domnia. Nastea și Herman au avut mai mulți copii: Șteful, Marina, Draga, Baico, Petru și Fetina, căsătorită cu Ioanaș cu care a avut pe Matiaș stolnic, Toader diac, Olena și Sofica⁵⁸. Alt fiu al său, Bogdan, era căsătorit cu Stana, nepoata lui Ivul Solca de la care primește trei sate la Moisei și la Solca. Soția lui Ivul Solva, Cerna, și sora sa Grada erau fiicele

46. *Ibidem*, p. 48.

47. D.R.H., A, vol. III, întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu, N. Ciocan, Ed. Academiei, București, 1980, p. 92-93.

48. *Ibidem*, vol. II, p. 166.

49. *Ibidem*, vol. I, p. 203, 211.

50. *Ibidem*, p. 232, 268, 270.

51. *Ibidem*, vol. II, p. 12.

52. *Ibidem*, p. 104.

53. *Ibidem*, vol. I, p. 262.

54. *Ibidem*, vol. II, p. 450.

55. *Croniclele slavo-române ...*, p. 19.

56. D.R.H., A, vol. II, p. 346.

57. *Ibidem*, p. 166.

58. M. Costăchescu, *op. cit.*, p. 50.

lui Nicola de la Miculești⁵⁹.

Urmașii lui Toader păhărnicele nu-i cunoaștem, în schimb cei ai Ilcăi, copii fiicei sale Marina sunt următorii: Sofronia, Olenca, Gafa, Parasca, Tudora, Stanca. Într-un document din 13 aprilie 1583 apar și descendenții acestora: Odochia și Greaca, fetele Odochiei Ilieș, Dochia, Mica, Licea, fetele Sofroniei; Ioan Hearetic, Condrea, Marica, copii Gaftanei; Anton, Vășcan, Nastea, Nicoară copiii Tudorei; Tănase, Ignat copiii Stancăi; Samoil Alexa, Ionașcu Hilip copiii Parascăi.

Draga, fiica lui Herman și a Nastei, a fost căsătorită cu postelnicul Cozma Sarpe. Cozma Sarpe împreună cu frații săi Ioan Gănescu, pârcălab de Neamț, Marina și Mădălina, primește, la 8 octombrie 1517, satele: Voinești, ținutul Cărligăturii, Cucuiești, Gănești, unde este curtea lui Ion Gănescu, Dajbijăni, Ciuncești, Cosăști, ținutul Cărligăturii și Măndrești. Un an mai târziu, la 20 februarie 1518, i se confirmă de către domnie satul Plopești pe Troțuș pe care îl avea cumpărat de la Balea Plopăscul. Acest sat este dăruit, la 31 decembrie 1518, mănăstirii Tazlău. În același an, 1518, postelnicul face următoarea donație mănăstirii Neamț: satul unde a fost casa lui Oancă, cu moară pe Cracău, o mănăstire a Turbatului ce se numește Brusturi și mai multe obiecte bisericesti. La 10 decembrie 1516 Draghena, soția postelnicului Șarpe, primește împreună cu sora sa Fetina stăpânirea mai multor sate: Onești la Prut, Căsligeni, Vlădeni pe Siret, jumătate din satul Lolușă pe Berheci la Zeletin, o pătrime din Boțești la Prut.

El apare în sfatul domnesc al lui Ștefan căci în timpul lui Bogdan v.v. care în vara anului 1512 îl trimite pe acesta și pe Lucaci tălmaci la Sigismund regele Poloniei. Solia a avut drept scop obținerea câtorva mori de pe pământul regal pentru cetatea Soroca, lângă care se aflau, pentru hrană⁶⁰. Ei au avut împreună o fiică, Maria, căsătorită cu Glăvan mare vistiernic⁶¹. Urmașii Mariei și lui Glăvan sunt: Teodosia și Petre Cornea care vindeau la 8 noiembrie 1557 o treime din satul Bârlești. Această fiică a lui Glăvan, Teodosia, a fost soția lui Dan hatman cu care a avut doi copii: Dragna căsătorită cu Teodor Dracsin cu care a avut pe Anușca, Zosin vistiernic și Teodosia căsătorită cu Dumitru uricar⁶²; cealaltă fiică a lor Nastasia a fost căsătorită cu Drăgan Ciolpan cu care a avut pe Dumitru Ciolpan⁶³.

Persoana lui Dan hatman este controversată și puțin cunoscută, știm că el a ocupat mai multe funcții în ierarhia țării: mare vistiernic, 17 septembrie 1545 - 1 martie 1546; între 21 aprilie 1546 și 12 martie 1550 a fost pribeag în Polonia, după care revine în funcție odată cu Alexandru Lăpușneanu; 29 iulie 1553 - 1554, hatman; 1554 - 12 mai 1555 și portar de Suceava în 1555. Datorită înruderii cu familia vornicului Oană, Dan hatman face importante danii mănăstirii Humor ceea ce îl face pe egumenul Eftimie, ajuns episcop de Rădăuți, să-l declare "nou ctitor și închinător al troiței". Acum la mănăstirea Humor se întâmplă un fenomen mai puțin cunoscut; o parte a frescei este ștearsă pentru a-l picta pe Dan, care după 1555, se călugărește aici sub numele de Daniil. Mai târziu în anul 1587 fiica sa Dragna "a plecat din țara noastră la Brăila"⁶⁴.

59. D.R.H., A, vol. II, p. 141.

60. Catalogul documentelor moldovenesti din Direcția Arhivelor Centrale, Supliment I (1403-1700), București, 1975, p. 55.

61. D.I.R., A, XVI/2, Ed. Academiei, București, 1951, p. 71-72.

62. Ibidem, XVI/4, 1952, p. 233.

63. Ibidem, XVII/4, 1954, p. 254.

64. Ibidem, XVI/3, 1951, p. 368.

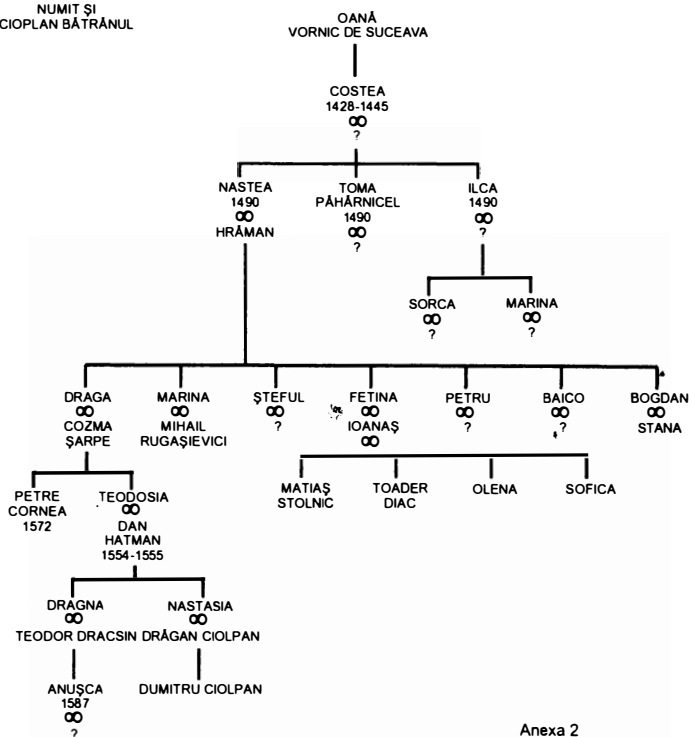
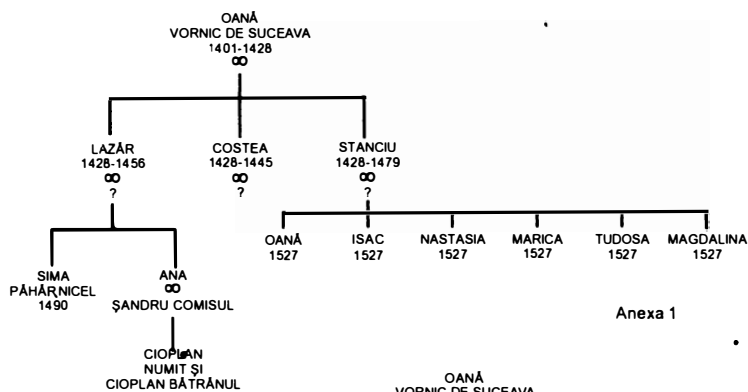
Analizând evoluția unor mari familii boierești în secolele al XV-XVI-lea, surprindem realizarea treptată a unor mari clanuri nobiliare care începând cu secolul al XVII-lea au căpătat o pondere tot mai mare în viața politică a Moldovei. În ciuda dreptului pe care îl avea domnia, de a controla căsătoriile boierilor, ea nu a putut împiedica apariția acestor clanuri bazate pe legături matrimoniale. Până aici am tratat câteva familii boierești care au avut o pondere însemnată în timpul lui Alexandru cel Bun și a urmașilor săi până la domnia lui Alexandru Lăpușneanu.

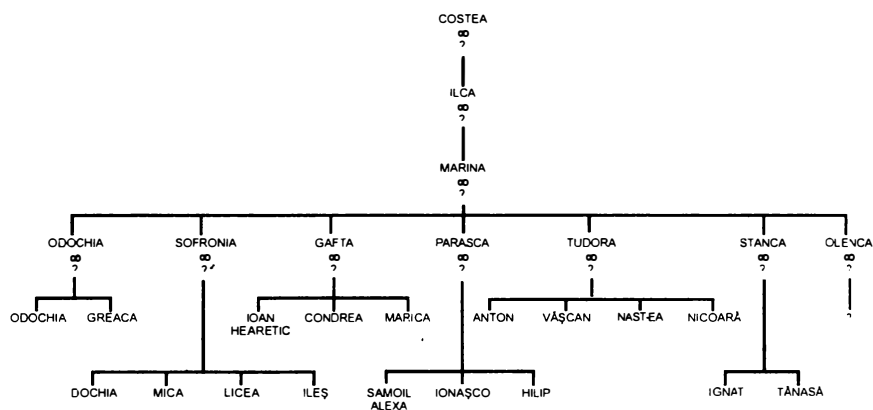
LES GRANDS FAMILLES DE BOYARDS DANS LA MOLDAVIE RÉSUMÉ

L' auteur présente, dans la première partie de son article, quelques problèmes vis-à-vis d'origine et le moyen d'organisation d'aristocratie de Moldavie, partant des nombreuses hypothèses émettent d'istoriques, par exemple: Dimitrie Cantemir, Constantin Giurescu, P. P. Panaitescu etc.

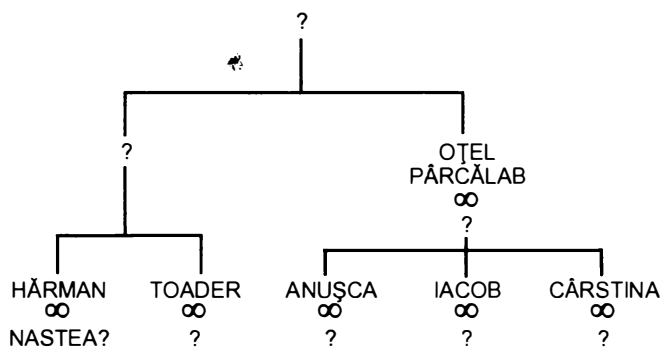
Dans la deuxième partie de l'étude l'auteur s'occupe d'organisation des grands clans de boyards qui jouent un rôle plus important dans la vie politique commençant du deuxième moitié de XVI - e siècle.

L'auteur traite de nombreuses familles des boyards moldaves, XX quatre d'elles sont groupées autour d'Oană. " vornic " de Suceava, Cozma Șarpe, Hărman, "pârcălab" de Cetatea Albă et Dan "hatman" de Suceava qui començant avec de règne d'Alexandru cel Bun et jusqu'au Alexandru Lăpușneanu ils ont eu une grande importance dans les structures de direction du Moldavie. Parmi des quatre familles mentionnées ils sont des relations matrimoniales, qui ont donné successeurs attestés dans les documents jusqu'à la fin de XVIII-e siècle.

Anexa 3

Anexa 4